

86

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

szám.

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL V

Nr. 3

20

IANUARIE

1924

În acest număr: Trei seri în gara de Nord de Octavian Goga; Vijelia dela noi din sat, poezie de Teodor Murășanu; Subt peceteile Habsburgilor de Alexandru Hodoș; Politica agrară care ne trebuie de Aurel Ciobanu; În căile firii de Ion Gorun; Melancolie, poezie de George Voevidca; Bursele studentești de Octavian Prie; Emanciparea economică a Ardealului de P. Nemoianu; Scri-sori din Budapesta: Aspecte din politica internă maghiară de M. Rucăreanu; Gazeta rimată: Cerul Bobotezei de Ion Telescop; Insemnări: Literatura noastră suferă, Felicitări reciproce, Un erou necunoscut: d. Albert Honigman, Semne bune, Solidaritatea intelectualilor, Partidul național nu mai pertractează, „Ciocoi vechi și noi”, O expoziție de pictură, Cărți și reviste.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIAȚA CUZA VODĂ NO. 16

Un exemplar 8 Lei

Țara Noastră

Trei seri în gara de Nord...

Trei seri de-a rândul am așteptat în zadar în București la gara Nord un tren să plece în Ardeal...

Fericitul eveniment nu s'a produs, deși din ceas în ceas un nou cuvânt de încurajare din partea șefului pornea să învieze pe bieții călători, spunându-li se că mașina e sub presiune și peste un sfert de oră va trage la rampă. Abia a patra zi dimineața, după o noapte oribilă petrecută la halta Grivița, unde-am peregrinat mai mulți ca să moțaim pe-un maldăr de acte grămădite într'un birou dela „mişcare”, ne-am urcat în vagonul înghețat scriburind de frig și blagoslovind după cuviință căile noastre ferate, ne-am urnit la drum...

Aspectul gării de Nord din cele trei seri mi-a rămas în minte de-atunci cu multele constatări și sugestii amare lăsate în urmă. De pe vremea războiului la Iași, când ne mureau soldații goi de tifos exantematic, n'am mai văzut asemenea rușinoasă părăginire. Subt acoperișul gării primitive, pe-un coridor cu-ferestrele sparte, într'o hală care gemea de-o scandaloasă murdărie orientală, câteva mii de oameni înghesuți, fugind de gerul de treizeci de grade, așteptau zadarnic să le plece trenul. Ca în gările rusești de pe vremea revoluției totul era inert și desorganizat împrejur. Lumea amestecată, gonită de pierzarea de afară, stetea și ea prostită de atâta pasivitate. Era o îngrămădeală de trist pitoresc: ofițeri, hamali, profesori universitari, ovrei din Ucraina, deputați, birjari, ministrul Statelor-Unite, etc... Toți păreau sfârșiți și priveau în gol ca după o înfrângere mare, singura notă veselă o dedeau sinistrei adunări vre-o treizeci de soldați plecați în concediu care din pricina frigului se porniseră pe-o sărbă. Din când în când mai sosea câte-o veste mincinoasă, că pleacă trenul *treizecișunu* sau că trenul *cincizeci și patru* s'apropie... Peste-un sfert de ceas era însă decepție generală, fiindcă se desmințea știrea și o nouă delegație

de notabili se grăbea spre biroul domnului șef pentru a-i cere lămuriri. Am fost și eu în aceste odăițe scunde dintr'o aripă a gării, unde-am găsit masate vre-o șaptezeci de ființe de ambe sexe somnoroase și obosite. Personalul de serviciu, începând dela un cetățean cu mura de conductor și până la un domn director, era foarte blazat și afișa o plictiseală liniștită. După câteva considerații generale asupra gerului și asupra păcurei, mi se pare, toți acești funcționari se cufundau în tăcere și fără nici o explicație reintrau într'un fel de marasm contemplativ. Cu alte cuvinte tot ce-am văzut împrejurul meu era o mașină hodorogită cu șuruburile ruginite, o mașină care nu umblă...

■ A patra zi dimineața când s'a pornit în sfârșit „expresul” spre Cluj și m-am ghemuit în colțul meu de vagon neîncălzit, prin prizma învălmintelor recente mi-a apărut o serie întreagă de adevăruri generale care de obicei se ascund după fațada pompoasă dar ies la iveală când nici nu te gândești. Realitatea, e că suntem cu tot aparatul nostru de stat într'o situație de grozavă descompunere, aidoma ca zăpăceala dela gara de Nord. Pe cât de admirabil material e mulțimea noastră, pe cât de solid e temelul sufletesc al maselor care alcătuiesc noua țară, pe atât de penibilă e incuria elementelor conducătoare. Fără îndrumarea aspră a unei mâini tari, lăsată la discreția unor conștiințe elastice, administrarea de diferit ordin a tuturor ramificațiilor noastre de viață pare a da faliment pe toată linia. La cinci ani după război, când statele vecine și-au refăcut stările lor de odinioară, noi ne nămolim tot mai adânc în barbarie. O instituție nu cunoșc care să se fi pus în picioare și să ne dea binefăcătoarea senzație a normalității. Las la o parte căile ferate cu tot convoiul lor de nenorociri, cu înfățișarea aziatică a mijloacelor noastre de locomotivă și cu destrămarea absolută care intervine din timp în timp. Mă gândesc d. e. la armată, care e supremul razim de existență pe scama țării și care după un glorios război, într'o vreme când suntem înconjurăți de dușmani, se găsește într'o stare de plâns. În orice garnizoană de provincie soldații ni se plimbă flămânzi și zdrențoși, soldele ofițerilor întârzie și armamentul nostru e ridicol. Dacă la armată e acest hal deplorabil, cât de avansat trebuie să fie răul în celelalte părți unde politicianismul frivol a dat năvală cu toate ororile lui. Dacă în vechiul Regat, unde putea fi vorba de-o continuitate de muncă, organismul de stat scârțâie de lene și incapacitate, ce să mai vorbim de provinciile alipite, unde totul e improvizație înghebată pe repezeală cu elemente găsite în pripă? Despre fiecare ram s'ar putea scrie volume întregi ca să se arate stagnarea absolută din lipsa unei munci oneste și-a unui spirit diriguitor. Pretutindeni suntem într'un regres de cel puțin o jumătate de veac.

Alături de trenurile sălbătăcite, ni s'a sălbătăcit și justiția și administrația și instrucția, e o sălbătăcire de ansamblu din care se elaborează un suflet dezarmat gata pentru transacții și plin de resemnare...

Deunăzi când treceam cu trenul spre Cluj și un tovarăș de drum îmi arăta la lumina acestor adevăruri că tot ce se chiamă administra-

ție în Ardeal e în stare de decompoziție, aducându-mi ca exemplu că toți primpretorii din județul Cojocna au fost transferați zilele aceste din posturile lor și că la Oradea-Mare a fost numit al *treisprezecelea* prefect sub regimul românesc, — privind spre fereastra vagonului, la Apahida, pe-o lungime de mai mulți kilometri, am văzut din nou un enorm cimitir de cale ferată. Locomotive și vagoane cu miile, de diversă proveniență, material aruncat pradă stricăciunii, forțe irosite, propaganda rușinii și neputinții noastre, defilează în fața trecătorului. Aceste imense grămezi de fier ruginit asvârlite în drumul mare cu-o criminală inconștiență sunt în adevăr cel mai nimerit simbol al conducerii și îndrumării unei țări. Pe dinaintea lor trec toți potențații zilei cu fastul ior găunos și deșert, în vreme ce milioanele putrezesc, demoralizarea crește și străinătatea n'are nimic de încrestat în acest colț de pământ decât inacțiune și făgăduințe goale...

* * *

În vine în minte o mică povestire de pe vremea războiului, care ilustrează perfect situația și astăzi ca și atunci. Mi-a fost relatată de către un gazetar american.

După distrugerea unei divizii bavareze care voia să forțeze trecerea pela pasul Lainici, mai mulți corespondenți străini de război au plecat pe valea Jiului să vadă locul strălucitei noastre izbâzi. Călătoria a fost instructivă, fiindcă pe urma zdrobirii nemților câmpul de luptă era de-un pitoresc desăvârșit. Gazetarii și-au luat cu ei puști și căști germane câte-au vrut și-au fost primiți la comandamentul nostru cu multă eleganță. O masă copioasă li s'a servit cu glume și voie bună. La friptura de căprioară generalul a rostit un toast într'o ireproșabilă franțuzească spunându-le oaspeților că frontul e atât de bine păzit încât o căprioară care a fost imprudentă și-a crezut că poate să-l treacă, a căzut victimă. Agapa cu șampanie și fine lichioruri lungindu-se până în amurg, în apusul de soare splendid care cădea pe colina din față convivii străini au văzut o sentiinelă răzimată de pușcă, o adevărată figură de latin dela Dunăre... Americanul mai întreprinzător s'a urcat până la soldat să-l vadă de aproape, a ajuns în fața lui, mare i-a fost însă mirarea când i-a zărit gâtul gol sub tunică deschiată și când pipăindu-l a băgat de seamă că eroul nu avea cămașă...

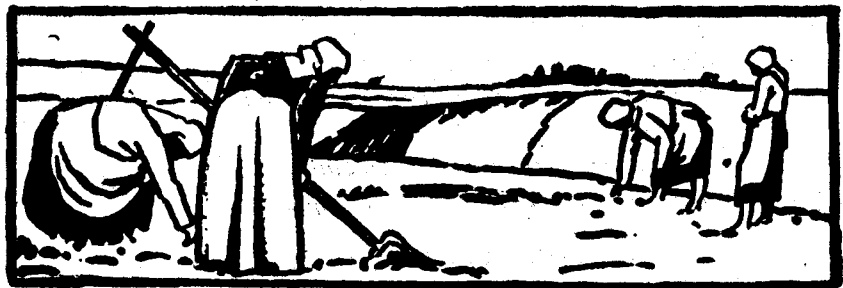
Firește; peste o lună de zile frontul de pe Jiu ne-a fost străpuns și americanul n'a fost surprins de loc...

* * *

...Fast, cuvântări grandilocvente, șampanie și — soldat în pielea goală...

Nu vi se pare că suntem tot acolo unde am fost acum opt ani și că analogia ascunde după ea întunecate primejdii?

OCTAVIAN GOGA

Vijelia dela noi din sat

A fost așa: întâiu de toate vântul,
Intr'un sălbatec iureș ne'ntrecut,
S'a prăbușit din văgăuni, par'c'ar fi vrut
Să sguđue din temelli pământul...
Pe urmă, după încercări cumplite,
Văzându-și opintirile sdrobite,
A 'ntins pe câmp deodată mii de bice
Și s'a pornit, ca un nebun pe dealuri,
Să biciuie, să darme și să strice
Tot ce-i frumsefe, cântec și lumină...

O clipă doar se petrecură toate —
Și cu grozave sguđuiri de valuri
Divina armonie de pe-afară
S'a prefăcut într'o gigantică ruină...

Târziu apoi: ai fi crezut că este
Un car răpit de herghelii de iepe,
A prins să se reverse peste lume
O ploaie deasă, rece și cu țepe...

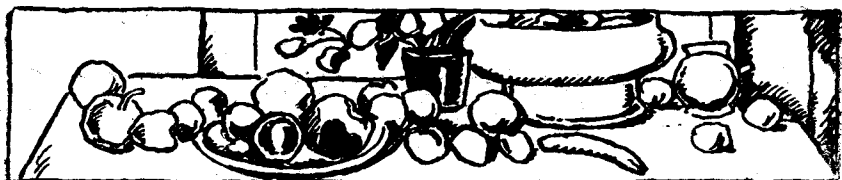
Iar când, așa precum ar face-o fiară,
S'a pololit încet, pe 'ncet revolta,
Și toată vijelia de pe-afară —
Să fi văzut, în necuprinsa-i spaimă,
Deasupra, cum învinețise bolta!

Și peste munții de ruină și de jale
Curând după cumplita sguduire
Am deslușit un bocet cum se 'ngaimă
Cu vуетe de orgă și chimvale...
Și nu știu dacă n'a fost amăgire,
Dar bocetul mie-mi părea că spune :

— „Ceeace-aduc nu-i blestem, nici minune,
„Nici ură nu-i — poruncă sfântă este :
„Pământu 'n lung și 'n lat să putrezească,
„Și-apoi din nou, mai mult ca 'ntr'o poveste
„Reînsuflăit de 'nfrișoșata fire
„Și 'ncununat cu daruri și mărire
„Din propria-i ruină să renască !”

TEODOR MURĂȘANU

Subt pecetele Habsburgilor...

Întâmplarea a făcut ca guvernul dela București să intre după război în stăpânirea mai multor documente referitoare la frământările românilor din vechea Ungarie: Din vraful acestor îngălbenite hărtoage, mărturii ale unui trecut definitiv îngropat și bine prohodit, am desprins și noi mai deunăzi un act elocvent: hotărârea de urmărire a dlui Octavian Goga, declarat în 1915 drept „trădător al patriei maghiare”. (După cum se vede, învinuirea de trădare nu e ceva nou pentru directorul *Jărei Noastre*).

De data aceasta ni-se înfățișează înaintea ochilor un alt episod de-odinioară, desfăcut din arhiva prăfuită și perfect inutilă a stăpânitorilor de ieri. Umbrele suferințelor reapar lângă noi și din dosarul unui proces milenar se aștern în lumina istoriei file rușinoase, umiliri trăite. — Povestea nefericitului *Memorand* din 1892 e cunoscută. Inscenarea judecătorească dela Cluj, de-asemeni. Au trecut abia treizeci de ani de-atunci și amintirea contemporanilor poate reînvia lesne urmările pe cari le-a deslănțuit nefericita suplică. Drumul la Viena, primirea rece din capitala Austriei, unicul gest de simpatie al primarului Lueger, audiența respinsă de cancelarul Burgului, furia guvernului din Budapesta, rechizitorul lui Jeszensky, condamnarea...

Totuș, capriciile vremii au vrut să păstreze un colț necunoscut în desfășurarea acestei ignobile intrigi și, să mai ofete o postumă surpriză.

Iată-o. Printre hârtiile cari au ajuns astăzi să fie adăpostite în capitala României întregite sunt și câteva acte cari privesc de aproape afacerea *Memorandului*. Așa, de pildă, ca o definitivă confirmare a chipului rușinos în care eram abandonăți călăilor noștri, a ieșit la iveală raportul contelui Szapáryi, prin care împăratul Franz Iosef era rugat să lase aranjarea cererilor românilor pe seama guvernului din Budapesta. Dar, s'a mai aflat ceva. Un plic, un simplu plic, bine pecetluit, despre al cărui conținut nu exista niciun indiciu. Cineva, un funcționar al ministerului nostru de Interne, sau ministrul însuș, a rupt pecetele. Misterul a fost redevpe rezolvat. În plicul acela, care rămăsese nedes-

făcut timp de peste treizeci ani era... *Memorandul*, redactat cu atâta grije de Ion Rațiu, purtat spre Viena cu atâta încredere și plătit cu atâția ani de temniță, — *Memorandul*, pe care „drăguțul de împărat“ l'a predat guvernului său din Budapesta, fără ca măcar să-i cunoască în treacăt conținutul.

Descoperirea aceasta trece dincolo de marginele anecdotei. Nu e un simplu amănunt amuzant. O curiozitate istorică. Nu. E un dureros simbol al unei iluzii politice, în care am trăit veacuri de-arândul. Dela Mihai Viteazul, care intra în Alba Iulia ca să cucerească Ardealul în numele împăratului Rudolf, până la încrezătoarea jertfă a lui Avram Iancu, toată nădejdea noastră în Habsburgi se rezima pe o minciună. Niciodată glasul nostru n'a străbătut dincolo de anticamera Burgului. Niciodată loialitatea noastră n'a fost răsplătită altfel decât prin nerecunoștință. Niciodată sângele nostru nu s'a vărsat pentru dreptatea noastră.

Vorbesc destul de limpede pecețile neatinse de pe plicul *Memorandului*, ele însă vorbesc pentru toți abia acum când judecata din urmă a istoriei s'a pronunțat. Iluzia a durat pentru unii până în ajunul sentinței. N'a sosit încă vremea unei revizuii a orientărilor politice din trecutul nostru mai recent. Aici, în paginile acestei publicații, n'am atins decât în treacăt, și în puține rânduri, activitatea reprezentativă a unora dintre „frunțașii“ de ieri ai Ardealului. D. G. Bogdan-Duică, în două-trei cuvântări rostite cu prilejul unor întruniri publice, a arătat acum câteva luni, că s'ar putea desgrota multe false comori ale neamului, restabilindu-se multe glorii convenționale și multe întâmplări s'ar tălmăci altfel, dacă ar interveni judecata rece să cântărească ereziile și amăgirile fiecăruia. Certificatele de luptător pentru cauza unității naționale s'ar mai revizui pe ici pe colo, lămurindu-se odată pentru totdeauna greșala fundamentală a celor cari își clădeau toate speranțele pe temelia unei Monarhii habsburgice, mari și puternice, înlăuntrul căreia Ardealul avea să-și găsească însfârșit mult visata autonomie.

Acestei credințe înșelătoare și-a închinat migăloasă muncă de constructor fără noroc autorul mult cântatului op: „*Statele-Unite ale Austrei-Mari*“, și această iluzie ciudată a făcut pe mulți conducători de ieri ai poporului român din Transilvania să plângă lacrimi grele, la moartea arhiducelui Franz-Ferdinand, desnădăjduiți de soarta neamului lor. Ei au avut cuvinte aspre pentru intrarea României în război și și-au manifestat convingerea lor în demonstrații amănunțite, în cadrul unor articole de revistă, la *Oesterreichische Rundschau* sau aiurea, fără să fie nevoie, pentru stocarea unei prefăcute declarații de loialitate, ca țeava rece a revolverului să înspăimânte adevăratele simțiri.

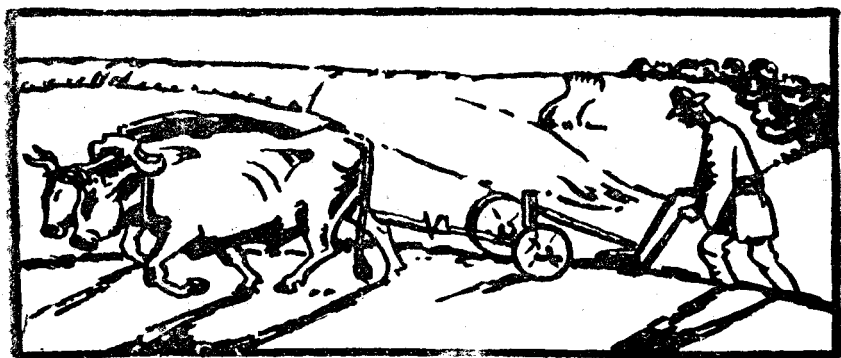
Cine se mai gândește, în urmă, la soluțiile politice cari nu reușesc? Vijelia războiului a măturat toate rețetele de cârpeală ale ursitei noastre, impunând cu puterea irezistibilă a marilor deslănțuiri elementare singura deslegare normală, cea mai brutală și cea mai dreaptă:

desmembrarea Austro-Ungariei. Hărțile atât de frumos colorate ale regretatului Aurel Popovici odihnesc în bibliotecă. Prietenii din cafenea *Arkaden*, ai dlui Alexandru Vaida, aghiotanții nefericitului Arhiduce, flămânzesc în haine civile, plimbându-se prin Prater. Și, la București, într'un plic pecetluit, se desvăluiește ca o operă inedită, postumă, *Memorandul* adresat bătrânului Habsburg.

Această mică întâmplare nu rezumă în ea ridicolul tragic al trecutului? Nu, nu, să nu ne mai gândim la trecut.

ALEXANDRU HODOȘ

Politica agrară care ne trebuie

— De unde poate veni o îndreptare economică —

· În dese rânduri s'a apăsât asupra constatărei, că exproprierea marelui proprietăți a schimbat cu totul, nu numai organizarea producției agricole, dar însăși structura interioară a vieții economice dela noi. Dintr'odată în locul unei categorii de latifundiași, cu interese bine cristalizate, a apărut o legiune de noi împroprietăriți, de nevoile cărora ne îngrijim deocamdată prea puțin. Și urmările le resimțim cu toții, deopotrivă. Reforma agrară nu s'a încheiat decât în latura ei politică. Abia de-acum încolo începe munca cea grea, opera de consolidare a celei mai puternice clase de producători: agricultorii.

Dar activitatea, munca și îndeletnicirea de plugar și crescător de vite nu este răsplătită în raport cu răsplata muncii altor producători de valori materiale. Mui este, desigur, și o categorie de cetățeni — salariații statului, — cari o duc mai greu decât aceștia; dar năzuința noastră a tuturor trebuie să fie a-i ridica și pe ei la o situație materială și culturală superioară.

Restrângerea schimbului liber pe piața internă prin diferite măsuri prohibitive, unele legale, altele nelegale și interzicerea exportului pentru produsele noastre principale printr'o politică vamală greșită, cu taxe mari la exportul produselor agricole și la importul articolelor industriale necesare agriculturii, ne-au pus în situația de a nu ne putea valoriza produsele noastre, de a nu putea face investițiile reclamate de intensificarea producției. Producția agricolă fiind aproape deficitară, atât în ceea ce privește cultura cerealelor cât și creșterea vitelor, producția scade și viața se scumpește din ce în ce, cu tot sistemul de comprimare a prețurilor.

Se argumentează contra libertății exportului și reducerii taxelor vamale la export cu *scumpetea*, pe care nu ar putea-o suporta o parte a consumătorilor, și cu *încurajarea industriei „naționale”*.

Să vedem cât sunt de juste aceste postulate de ordin social și economic.

Salariații publici trebuiesc fără îndoială ajutați, pentru că munca pe care o depun pentru susținerea ordinii, crearea valorilor morale și apărarea națională, să fie pe deplin răsplătită. Acest rezultat se poate ajunge: sau prin urcarea salariilor și pensiunilor în raport cu „indexul” de scumpete al pieței, — excluzând obiectele de lux, — sau prin prevederea lor cu cele necesare în natură, operație pentru care se cere numai pricepere, cinste și muncă.

Afară de acești consumatori, cari nu dispun de mijloace de cumpărare, mai sunt și alte categorii, care nu numai că nu se resimt de scumpirea proporțională a alimentelor, ci din contră contribuie la creșterea scumpetei. În primul rând sunt străinii, cari cu valuta lor bună trăesc în număr mare la noi în țară, aproape gratuit. Apoi mai sunt capitaliștii dela orașe, meseriașii și funcționarii industriali, cari sunt destul de bine salariați pentru ca să poată trăi bine. Aceștia beneficiază în cea mai mare măsură de comprimarea prețurilor provocate artificial, în aparență spre folosul funcționarilor publici. Dar, mă întreb, pentru ce trebuie să sărăcească clasa agricultorilor? Intre acești consumatori bine situați, sunt unii cari nu muncesc nimic, nu produc nimic, ci toată ziua fac târguri prin cafenele sau se distrag trăind din speculă și din rente. — Pe acești paraziti îi creștem sub pielea noastră, ca să ne slăbească puterile de rezistență...

Prin ce se simte statul obligat să complice prețurile produselor agricole în favorul acestora? Chiar dacă ar fi ceva mai scumpă, pentru unii, viața la oraș, poate ni-ar mai slăbi cu dragostea și străinii, iar intermediarii noștri de prin cafenele s'ar apuca de lucru și s'ar ușura iarăși problema economică.

Se vorbește însă despre încurajarea industriei noastre naționale.

Este adevărat, că bunăstarea țării noastre nu se poate realiza fără o industrie națională, ca să reducem la minimum importul articolelor industriale și ca să ne prelucrăm acasă la noi o parte a materiilor prime, pe care le produce agricultura, sau ni-le dă bogăția subsolului. Cum stăm cu industria noastră? Ea cumpără materiile prime pe prețurile comprimate, în urma alimentelor mai eftine dispune de muncitori cu salarii mai mici ca în streinătate, iar produsele industriale le vinde pe prețul mondial în plus cu dobândă de 30% sau dându-le o marcă străină măi speculează și asupra diferențelor de valută.

Când agricultorul vinde produsele sale pe prețuri cu 50% sau mai mult de 50% sub prețul mondial și tot ceeace cumpără plătește în paritatea prețului mondial, este natural să dea napoi, să facă datorii, să sărăcească, să devină nemulțumit și să cadă pradă în mâna agitatorilor.

Aici în Banat, la frontieră, unde locuiește scriitorul acestor rân-

duri, răul se agravează și demoralizarea crește prin aceea, că țărâtimea noastră vede deosebirea între prețurile dela noi și cele din Ungaria și Jugoslavia, și constată că pe când agricultorii de peste frontiera progresează, ai noștri sărăcesc, — și când ne mai dăm seama și de împrejurarea, că majoritatea covârșitoare a agricultorilor o dau românii, cu deosebire în ramura creșterii vitelor, iar negustorii, industriașii și muncitorii cari profită de comprimarea prețurilor sunt $\frac{3}{4}$ parte străini, ne întrebăm, oare este aceasta o politică național-românească?

Dacă toată lumea poate profita de conjunctura prețurilor de pe piața străină numai agricultorii nu; dacă aceștia nu se vor putea înțări materialicește în raport cu celelalte clase sociale, în viitorul apropiat o parte din ei vor fi aserviți capitalului mercantil, iar ceilalți și mai slabi și nepregătiți vor fi aruncați cu deasila în brațele proletariatului internațional. — Și se pare, că pentru atingerea acestui scop, în mod conștient sau inconștient lucrează din răspuțeri și capitalul comercial și socialistii și o parte a presei.

Care ar fi situația având libertatea schimbului și a exportului și mijloace de comunicație suficiente? Prețurile produselor agricole ca și prețurile vitelor ar fi mai proporționate cu a celorlalte mărfuri, ceea ce ar face rentabilă și ar intensifica producția agricolă. Având produse de prisos, ar crește oferta lor atât pe piața internă cât și pe cea externă. Oferta mare doboară pe deoparte prețul, iar pe de altă parte căutarea leului pe piața externă urcă valuta. Astfel cu încetul vom putea ajunge la normal, dar pentru aceasta e nevoie de o politică economică echilibrată.

Este adevărat, că vitele pentru export se pot îngrășa cu 100% mai puțin în fabricile de bere, spirt și zahăr și că valuta se poate îmbunătăți și prin intensificarea exportului de lemn, petrol, benzină, produse alimentare, dar nu trebuie să uităm că avem 82% a locuitorilor cari trăiesc din agricultură și creșterea vitelor și că unii locuiesc la munte, la 30—50 kilometri depărtare de centrele comerciale, fără căi ferate, fără drumuri, și că aceștia nu-și pot valoriza altfel produsele pământului lor (ca pășune, fân, ovăs, cartofi, sfecle etc.) decât numai prin creșterea vitelor, iar îngrășămintea trebuincioasă pământului lor slab, tot numai pe aceasta cale și-o pot câștiga.

Rentabilitatea muncii productive a agricultorilor va da posibilitate acestora să-și permită un trai mai bun, o locuință mai confortabilă, să aibă uneltele agricole moderne, să facă îmbunătățiri pe toată linia în interesul intensificării producției și să poată da copiilor educație mai bună. Bunăstarea materială va ridica nivelul cultural și moral al agricultorilor mici și mijlocii și numai prin aceste mijloace morale și materiale vor putea deveni o clasă socială folositoare țării și omenirii, având o conștiință profesională și națională, care-i va face apți să suporte sarcinile ce i-au revenit în urma reformei agrare și a votului universal.

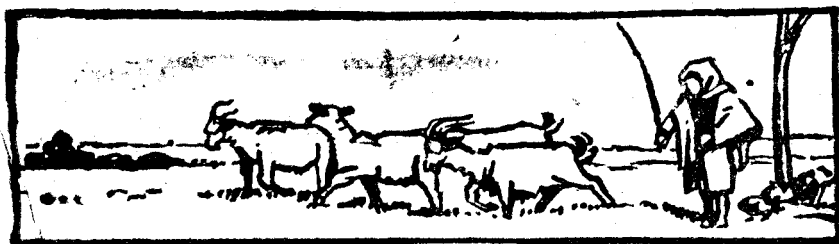
Rolul social și economic din trecut a mării proprietăți trebuie să-l joace deocamdată clasa nouă a agricultorilor, în care se conto-

pesc vechii mari proprietari cu agricultorii mici, noi și mai vechi. Dacă această clasă va fi mai slabă, patrimoniul ei politic va trece capitalului mercantil sau muncitorimeii organizate.

Interesul țării noastre este să rămânem țară agricolă, fiindcă și așa nu putem deveni țară exportatoare de produse industriale. Și e firesc să fie așa. Multă vreme noi nu vom putea concura pe piața externă industria de sute de ani a altor țări, iar până atunci, industria noastră nu poate satisface nici trebuințele consumului intern. Aceasta fiind situația, industria și meseriile au trebuință de o solidă piață internă cu consumatori în stare bună, având pretențiile oamenilor înaintați în civilizație. Având plugarul bani, are toată lumea. Agricultorul este totodată și capitalist și muncitor, deci știe aprecia importanța serviciilor economice a tuturor factorilor de producție și a tuturor claselor sociale, în vreme ce capitalul mercantil este mai la-com și mai capabil de a exploata munca plugarului. Capitalul și munca fiind mai mobile vor schimba terenul activității lor după rentabilitate, dar plugarul nu-și poate lua pământul în spate să-l ducă nici la America nici la Palestina, unde să poată câștiga mai mult.

Agricultorul este un element patriotic mai stabil, care prin mintea lui senină, independența în mișcările sale, prin temperamentul său liniștit, ține echilibrul economic și politic și are mai mult interes și mai multă însuflețire decât oricine pentru a se jertfi pe altarul patriei sale.

AUREL CIOBANU

In căile firii

— O să mă omori, Ștefane...

Toată noaptea femeea nu închisese ochii. Și acum, spre ziuă, când bărbatul deschise ușa sfios, aruncând o privire turbure și piezișă spre dânsa, rămase așa cu fața galbenă în sus, nemișcată, și nu zise decât atâta :

— O să mă omori, Ștefane.

În colț, fetița par'că nici nu lua seama la dâșii. Se dase jos din dimineată din pat, de lângă mamă-sa, și numai în cămășuță, își făcea acum de lucru cu niște tinichele, le ștergea cu un petic de cârpă, le rânduia la perete, le muta dintr'un loc într'altul... Era gospodăria ei, — a ei și a păpușii, care sta de-o parte, fără mâni, fără picioare, înfășurată peste tot, sprijinită de marginea unui scaunel și privind cu ochii fișii de sticlă la atâta zor și aflare în treabă.

Bărbatul bombăni ceva ursuz, își scoase paltonul soios și se trânti pe o canapea șchioapă, care gemu, răsvrătită par'că și ea de o așa lipsă de rost și rânduială.

O rază pe soare se furișă pe geam. Se deștepta firea, nepăsătoare de frământările omenești și de sminteala celor ce nu se pricep să țină pas cu ea... Un ciripit de păsări pătrundea, mai mult ghi-cit, în odaie... Uite, vezi, astea nu-și uită niciodată de rostul lor, — de aceea sunt totdeauna așa de vesele, așa de sprintene, așa de bucu-roase de viață... De ce nu poate și omul să umble mereu, fără de ră-tăcire, în căile firii?..

În auria țesătură a razelor tot mai îmbelșugate, apare coama bă-lană a fetiței. Lăsase rânduiala gospodăriei; alte gânduri mai adânci îi munciau acumă căpșorul.

— Mamă, adevărat că tu o să mori?..

Femeea tresări; așa de adâncită într'ale ei stătuse fetița adin-iaori, de nici prin gând nu-i trecuse mamă-sii că și dânsa luase seama la vorbele ce rostise...

— Da, mamă, o să moară, — își urmă fetița gândul, în ochi cu

adâncimi de cari mamă-sa se înfioră. Toți, toți, — adăogă strângând din pumnișori și aducându-i de câteva ori la tâmple; — și pe strade n'are să mai fie nimenea, — n'are să mai umble nici un om, toți o să moară, nu-i așa mamă, — toți, toți...

— O, căpșorul meu, la ce se gândește ea !...

Și ca trezită la o nouă încordare în lupta vieții, femeea se ridică: — Așa e, numai o viață avem, toți o să murim; dragă fetișo, așa este; de ce să ne-o mai amărâm, viața asta una, pe care o avem, și să nu căutăm să o trăim așa cum se poate, fără să ne mai otrăvim inima cu păreri de rău pentru câte toate sunt și se vede că e scris așa, să nu poată fi altfel...

Lesne de zis, dar greu e să-ți calci pe inimă și să te împaci cu o viață pe care nu o simți și nu poți să o cunoști ca omenească...

Se veștejia femeea văzând cu ochii, — și fetița tot mai rar își făcea și ea de lucru în colț cu gospodăria ei; tot mai mari și mai întunecoși în adâncimea lor se deschideau ochii, căutând pare-că înăuntrul lor delegarea tainelor din afară...

— S'o ia dracu, de treabă! — avea obiceiul să zică bărbatul, ori de câteori „o făcea iar lată“. S'apoi asta se întâmpla cam de obicei în fiecare Sâmbătă. Iți iei simbria, și dai, firește, să te duci acasă. Dar om ești, te mai abați cu tovarășii... După o săptămână încheiată de muncă, — de, cine nu le știe toate astea?...

Le știe toată lumea, — ce să ți-le mai lămurească nea Ștefan? Te pomenești că nu-i fi având nici chiar dumneata nevoie de prea multă explicație.

S'apoi așa. Când venia Duminica dimineața acasă, cu simbria pe jumătate și cu mintea mai adesea numai pe sfert, îi mai rămânea doar — din minte zic, — ca să îngâne și el, ca semn de căință, atâta măcar: S'o ia dracu' de treabă!

Ei, și vezi că dracu' tot nu voia s'o ia.

* * *

Dup'amiază, când se trezia buimăcit, abia îi venia, încetul cu încetul, până ce se întregia la loc cum fusese, înțelegerea dreaptă a lucrurilor cu totul.

Și uite-așa, deschizând într'una din zile ochii, rămase mai întâiu lungit pe canapeaua șchioapă, ferindu-se să se miște, plictisit de gemetele hodorogăei. Intâiu așa, apoi rotind ochii leneși împrejur, zări în colțișorul ei fetița, tare adâncită într'o muncă nedeslușită.

Ce tot făcea acolo? Cosea ceva. Da. Cu mânuțele nedibace, împungea acul, trăgea firul de ață până departe, apoi iar se întorcea, și urma tot astfel, fără să se oprească, numai încreștând din când în când din sprâncene, ca semn de o oțărare tot mai mare...

Tiptil, omul se ridică, și încet se apropie să vadă mai bine. Adică ce era să fie? Jocuri copilărești, negreșit, și nimic altceva... Și totuși, parcă ceva îl îndemna să cerceteze mai de aproape.

Fetița cosea un fel de sac, strâmb, diform, prins la întâmplare.

Iar înăuntru, toată gospodăria ei de tinichea zurăia din când în când, scuturată de mișcările mânuței ce purta firul tot mai scurt și mai scurt...

— Ce face fetița tatii aici?...

Mănuța se opri din cusut și ochii mari sperioși se ridicară o clipă, apoi se plecară iar.

— Uite, îmi strâng lucrurile mele...

— Iți strângi lucrurile tale? și de ce?

— Uite, fiind că eu vreau să plec...

— Să pleci, — și unde să pleci?...

— Eu vreau să plec în lume...

— În lume? Unde-i aia?...

— Nu știu. Așa zice mama: o să plec în lume... Și eu vreau să plec în lume cu mama...

— Cum? Nu vrei să rămâi cu mine, cu tătutul tău? Nu iubești tu pe tătutul tău?...

— Eu iubesc pe tătutul meu, da' nu vreau să rămân cu tine, fiindcă tu dormi ziua...

Ce farmec și ce putere are așa o vorbă copilărească, încât toată filosofia omenească nu e în stare să te încredințeze tot așa dintr'o dată, cu aceeaș putere covârșitoare, și să te întoarcă din căi pe cari aminteri și tu le știi rătăcite?...

... În colțișorul ei, fetița își aranjase iar gospodăria de tinichea. E Duminică dimineața. Femeea s'a așezat o clipă alături de bărbatul ei pe canapeaua care nu mai gema, căci a fost vreme și răgaz să fie îndreptată pe picioare; mână în mână părinții se uită cu drag la fetiță și o ascultă cum bombănește.

— Și dacă mor oamenii toți, toți, — apoi vine iar îngerul și aduce copii, și lin copii se fac oameni mari, tot așa, și nu se mai isprăvește niciodată, niciodată, niciodată... Vezi păpușico? nu se mai isprăvește... Și o să fie tot o mamă, și tot un tată, și tot o fetiță, și tot o păpușică... Așa...

ION GORUN

Melancolie

In tristu-mi suflet înflorești
ca'n ape turburi finul nufăr...
De vrajă strălucind, zâmbești —
și-ai lăcrăma, de-ai ști cât sufăr...

Târzie toamnă... zări pustii...
Lungi tânguiri plâng fără preget —
și inima durută mi-i
de când te știu, copil suleget...

De când te știu pe tine-odor,
mă sapă dor în chinuri darnic:
și ziua mea e fără spor
și somnul, noaptea, 'l chem zădarnic...

Pe țărână fulgi prind a 'nflori...
Iși sună crivățul fanfara —
dar: primăvară chiar de-ar fi —
ce-i fără tine primăvara?

GEORGE VOEVIDCA

Bursele studentești

— Chestiunea neplătirii bursei la Căminul studentesc din București —

Amicii noștri din fostul Consiliu dirigent au adoptat ca tactică de luptă sfatul Mântuitorului: „*Îndrăznești, că eu am biruit lumea!*”

Dar, înțelegând de-a'ndoasele rostul unei biruințe de natura aceasta, ei se bizuiesc pe credința că taina oricărui succes nu se bazează pe adevăr, ci numai pe îndrăsneală iar îndrăsneală au din greu.

Dovadă tipică este chestiunea bursei universitare „*Patria*” s'a năpustit asupra dlui Octavian Goga, acuzându-l că a tăiat bursele studenților. A trebuit să pun lucrurile la punct și să dovedesc contrarul. La răspunsul meu a ieșit dintr'un stufiș, dl Ghibu negând pe dea'ntregul ceea ce am afirmat eu, iar la un caz ridicat de mine, privitor la neplătirea bursei pentru Căminul studentesc din București, celebrul pedagog contestă afirmațiunile mele cu atâta seninătate, ca omul cel mai sigur de ceea ce spune.

Folosindu-se de absența mea din Cluj, dl Ghibu îmi trimite prin coloanele „*Patriei*” o somațiune, prin care constată că nu i-am răspuns și își rezervă dreptul de a „*ă* proclama în curând de „calomniator”.

D-nul Ghibu spune că întreaga poveste a neplătirii bursei este o invenție fantastică, „fiindcă de așa ceva n'a auzit niciodată nimeni”. Desigur, e de mirare, căci dl Ghibu își avea la resortul Instrucției publice o întinsă rețea de informatori care îi aduceau zilnic un raport despre ceea ce se petrece, înfrumusețând lucrurile cu anecdote și povești. Aceasta este și originea „*greșalei*” cu cei 600 mii lei, puși în căruța unui biet funcționar, fără ca dl Ghibu să-și dea seamă că pozițiile din buget sunt însoțite de acte justificative. Nu știu, dacă dl Ghibu este sincer, când afirmă că nu a știut nimic de chestiunea cu bursele neplătite. Dacă de fapt nu a știut e o dovadă mai mult că i se comunicau numai veștile bune, trecând cele rele cu o semnificativă tăcere, probabil ca să nu i se strice buna dispoziție. Dar dacă a avut cunoștința de ele și totuși a îndrăznit să iasă atât de vijelios pe teren, în cazul aceasta putem felicita partidul național pentru o achiziție atât de bună.

Pentru a scurta discuția voi cita două documente.

Iată-le :

Domniei Sale Dlui

Iuliu Maniu
deputat

București.

Domnule Deputat,

În urma repețitelor reclamații ale Căminului studențesc din București pentru suma de 44.000 lei *ordonanțate* de Consiliul dirigent, sumă în posesiunea căreia Căminul n'a intrat până azi, am onoare a vă ruga să binevoiți a ne pune în cunoștință despre modul de descărcare și de locul unde putem regăsi acea sumă, pentru a o preda destinațiunii sale inițiale.

Pe baza unei chitanțe dela Banca Românească, am rugat în acelaș sens și pe dl Vasile Goldiș să ne lumineze, și domnia-sa ne-a răspuns prin scrisoarea pe care o anexăm aici în copie.

Așteptăm răspunsul dvoastră cu cât de mare urgență.

Cluj 10 August 1920.

dr. Octavian Prie.
secretar general.

La scrisoarea noastră dl Maniu ne-a răspuns în următoarele :

Onorat Secretariat general al Instrucțiunii și al Cultelor,

În urma prețuitei dvoastră scrisori Nr. 20,420, din 10 August 1920 am onoare a vă încunoștința, că suma de 44.000 lei, *de fapt a ridicat-o* președinția Consiliului dirigent prin dl dr. Savu dela dl Vasile Goldiș. Aceasta sumă s'a înregistrat între încasările președinției Consiliului dirigent, administrându-se prin casa acestei președinții. În conturile președinției Consiliului dirigent de pe luna Februarie, Martie ori Aprilie se va găsi aceasta sumă. Vă rog cu onoare să binevoiți a cerceta aceasta sumă în conturile de mai sus, numite ad. 20,420/920.

Cu distinsă stimă :

Iuliu Maniu

20 August 1920.

București.

* * *

Acum fie-ne permis, ca să reconstruim încă odată situația. În urma reclamațiilor neconținute ale direcțiunii Căminului studențesc din București, de a trimite rata restantă pentru burse, am constatat din acte că aceea rată s'a trimis încă pe vremea Consiliului dirigent și anume la adresa Băncii Românești prin intermediul unei bănci din Cluj.

Cerând deslușiri deci dela Banca Românească din București, aceea ne-a transmis copia unei chitanțe, dovedind că banii i-a pre-dat dlui Vasile Goldiș, ministru la București și încredințatul Consiliului dirigent cu afacerile școlare și culturale.

Intrebat, d. Goldiș ne-a comunicat, că neștiind cui are să dea banii, i-a pus la dispoziția președinției Consiliului dirigent, care prin d. dr. Savu i-a și ridicat dela dânsul. Intrebat, d. Maniu, ne comunică, la rândul său că banii i-a ridicat de fapt dela d. Goldiș, dar i-a transpus casieriei președinției, la conturile căreia se pot găsi, — pe lunile Februarie, Martie, Aprilie.... Adecă în 10 August 1920 să cercetăm conturile președinției Consiliului dirigent, ca să știm ce s'a făcut cu bursele studenților! Dar unde era pe atunci Consiliul dirigent și unde îi erau registrele? Și ce folos, dacă vom găsi registrele și nu vom găsi bani? Căci direcțiunea Căminurilor ne cerea bani, bursele votate și nu registrele președinției Consiliului dirigent. Cu toate aceste noi stăruitori cum eram, voiam să dăm de capăt acestei chestiuni, fiind curioși, că unde au dispărut bursele studenților, și am cerut registrele....

Ce mare îmi fu mirarea însă, când mie, ca membru în comisiunea de unificare, mi s'a refuzat controlul registrelor președinției Consiliului dirigent! Intrebat asupra motivelor, președintele de pe vremuri al Comisiunei de unificare mi-a declarat, că d. Maniu la predarea președinției a stăruit, că *cinci ani cărțile președinției să nu fie arătate nimănui și a primit aceasta....*

Vă mărturisesc, că nu bucuros am intrat în discuția acestei chestiuni și a fost departe de mine intențiunea de a desgroapa un crâmpciu dintr'un trecut atât de dificil în punctul acesta pentru bietul Consiliu dirigent.

Dar nenorocia angajare a dlui Ghibu ca apărător într'o cauză pierdută, lipsa de tact a acestuia și mai ales îndrăsneala cu care se puse pe lucru, amenințând, somând și provocând, m'a silit se recurg la dovezi a căror autenticitate nu se poate nega.

Și fiindcă această chestiune este acum pe deplin clarificată, nu pot ca înainte de încheere, să nu-mi dau seama, dar cu o adâncă tristețe, că tocmai dintre cei ce sunt tot cu Ardealul pe buze, s'au găsit oameni cari în sollicitudinea lor pentru „casieria președinției Consiliului dirigent“ au recurs la banul săracului, la bursa studentului. E o chestiune urâtă, pe care nu eu o am adus în discuție, ci ceice au forțat clarificarea ei.

Pentru mine o consider ca încheiată. Cuvântul îl au de aci înainte cei vinovați. Aceia să-și lămurească situația cum vor crede mai bine.

OCTAVIAN PRIE

Emanciparea economică a Ardealului

— Moștenirea trecutului —

Robia românilor din fosta Austro-Ungarie se deosebea de aceea a celorlalte popoare subjugate prin faptul că era complexă: culturală, politică, socială și economică. Privită subț fiecare aspect în parte, ea ne-ar oferi un vast câmp de studii și cercetări, pentru mai multe generații. Această împrejurare pe deoparte, pe alta amintirea ei proaspătă, ne dispensează de a ne ocupa de multele laturi ale trecutului. În cele ce urmează vom stărui numai asupra asupra problemei economice, de care, am putea zice, erau în funcție și toate celelalte totașa, după cum nici stăpânirea românească nu va putea fi întreagă, câtă vreme se va manifesta numai în straja ce o facem la frontiere și în păzirea în interior a avutului altora.

Examinând situația economică din trecut a elementului românesc din Ardeal, va trebui să distingem două metode ce i-s-au aplicat pentru împiedecarea propășirii lui: una față de pătura rurală și alta față de cea urbană. Cea dintâi era încheșată din reminiscențele feudalismului la care se adaugă o politică de brutalitate, iar celei de a doua i-s-au aplicat într'un chip foarte puțin civilizată toate mijloacele născocite de civilizație.

Tratamentul aplicat păturei rurale a pornit dela principiul: al cui e pământul a celuiia este și țara. Călăuzit de această idee fundamentală, hărniciei extraordinare a poporului nostru și setei lui de pământ, regimul politic i-a opus toate stavilele posibile pentru a-i împiedeca expansiunea sa firească. În această acțiune de îngrădire a noastră a fost angajată puterea statului, politica lui financiară și acțiunea paralelă a tuturor societăților cu caracter social sau cultural. Orice vânzare de moșie, neasigurată prin instituțiunea „fidei comissum”-ului, a vreunui baron scăpătat, provoca în opinia publică a elementului dominant cele mai vii agitații, cu scopul ca nu cumva o fărâmă din ea să ajungă pe mâna românilor. În felul acesta, se urmărea pas cu pas soarta fiecărei dungi de pământ. Emanciparea politică enunțată la 1848, a rămas numai o lozincă de paradă, căci feudalismul, prin menținerea regimului latifundiar a durat până în zilele noastre. În ultimele decenii

guvernele maghiare nu s'au mai mulțumit nici cu acest *status quo*, ci prin acțiunile de colonizare, susținute cu multe zeci de milioane din visteria statului, prin icuirea de coloniști, au căutat să ne despoae și de puținul pământ ce ne-a mai rămas. Acțiunea aceasta de persecuțiune își ajunge apogeul la 1916, când printr'o lege se oprește până și libera circulațiune a pământului în județele transilvănene, impunând aprobarea în prealabil a oricărei vânzări sau cumpărări.

Numai în acest chip se poate înțelege marea disproporție dintre numărul proprietarilor români și acela al elementului dominant, cu toată inferioritatea lui numerică. Statistica făcută în vederea reformei agrare, ne dă cu privire la această chestiune următoarele date elocvente. Din 8435 de pripietari cu peste 100 jughere de pământ, abia 209 erau români. 209 proprietari români dețineau 150.067 jughere cadastrale, pe când 8226 de proprietari, astăzi minoritari, dețineau 5.876.667 jughere cadastrale. Intreaga populație română de 3.316.345 suflete deține, în total, 3.598.667 jughere cadastrale. În total, unui locuitor român îi revenea un jugher de pământ, până când unui minoritar mai bine de 6 jughere de cap de om.

După realizarea reformei agrare, s'au îndeplinit primele condițiuni pentru o emancipare a elementului românesc rural. Cel puțin așa trebuie să considerăm lucrurile din punct de vedere al legiferării. În orice caz, roadele binefăcătoare ale acestei mari opere de dreptate socială, de-acum înainte sunt în funcție mai mult de politica economică, financiară și culturală ce o vom inaugura. Acesta ni-se pare a fi un câmp de activitate mai mult evolutiv, unde nu putem cere și aștepta rezultate imediate, așa cum a fost reforma agrară însăși.

Dar dacă la țară, cu toată impetuoșitatea atacurilor regimului politic, în urma inferiorității numerice și calitative a elementului dominant, procesul de aservire mergea mai încet, la crașe toate condițiile de luptă erau în defavorarea noastră. Starea noastră culturală mai înapoiată, numărul mai redus și complecta anihilare politică și economică a făcut ca zi cu zi să scăpăm tot mai mult teren de sub picioare. În această continuă retragere, lupta noastră politică și economică s'a mărit la acte de pură defensivă, totdeauna determinată de ofensiva generală a regimului. În asemenea împrejurări, nu e mirare că nu puteam avea un plan economic bine definit.

Înjghebările noastre economice nu puteau urmări o emancipare după vreun program mai vast, ci ele formau tot atâtea cetățui de refugiu dinaintea unei urgii ce se descărca tot mai năvalnic, cu menirea să absoarba surescența noastră intelectuală ce ne-o dădeau satele, îndrumată spre cele trei profesii libere mai importante: funcțiunea de bancă, avocatura și preoția. Aceasta este și explicația curiosului fenomen, că în fruntea celor mai multe instituțiuni economice din Ardeal, vedem când un preot, când un avocat. În lupta pentru conservarea noastră națională, se confunda până și noțiunea unor instituțiuni diferite prin compoziția și misiunea lor. Am cetit, pe vremuri, un emotionat apel lansat de o bancă din Banat, care solicita concursul românilor pe motivul că este singura „instituțiune culturală” din partea.

loçului. Fireşte, confuziunea aceasta de noţiune nu poate fi tălmăcită în contul nepriceperii. Redactorii apelului erau obsedaţi de ideia marelui fericiri, de a putea vorbi după ghişeu la băncii, româneşte, de a abona o gazetă românească şi de a sprijini cultura naţională prin alocarea câtorva sute de coroane într'un asemenea scop.

Astfel populaţia noastră urbană plutea în voia soartei. Micii meşteşugari, pripăşiţi pela oraşe se ascundeau prin toate înfundăturile dela periferii, de unde eşeau în zile de târg la piaţă cu căciuli, sumane sau alte articole trebuincioase muşterilor dela sate. De felul cum produceau marfa, nu se interesa nimenea, ori dacă s'a şi ocupat cineva, preocuparea nu a eşit din cadre teoretice. Marii industriaşi, cari subt acest raport ne-ar fi putut fi de folos, nu erau ai noştri.

Clasa comercianţilor a fost şi mai neînsemnată. Aceasta, cu puţine excepţiuni ne lipsea şi la ţară. Este aproape de necrezut, că în întreaga Transilvanie, am avut un singur mare comerciant propriu zis, la Sibiu.

Restul şi grosul populaţiunii româneşti urbane îl alcătuiau sau agricultorii, sau servitori, cari din punct de vedere economic ca şi social formau ultima treaptă a societăţii.

În asemenea împrejurări, ce să mai vorbim de o clasă a intelectualilor? Neavând bază de existenţă la oraşe şi îndrumaţi de ostilitatea regimului politic exclusiv înspre profesiuni libere, şi puţinii intelectuali ce-i aveam gravitau mai mult spre sate, acolo unde îşi aveau şi baza economică. Din acest motiv au evitat de-adreptul de a se stabili la oraşe mai mari, preferind comunele mici urbane şi comunele rurale mai mari. În oraşele cu municipiu, numărul intelectualilor români nu trecea de cinci-şese. În Cluj, centrul Transilvaniei, până la război erau trei avocaţi şi doi medici români. Puţinii funcţionari publici nu aveau curajul să se numere printre români.

Din cele spuse reiese, că emanciparea elementului naţional orăşnesc formează abia o problemă a viitorului, cu mult mai greu de realizat. La oraşe emanciparea elementului românesc coincide cu însăşi creierea lui. Accentuăm cuvântul de creiere, cu totă afluenţa remarcabilă a elementului românesc spre oraşe. Nimic mai fals decât a crede că, aglomerând pe lângă vechea populaţie românească de 12 mii a Clujului, alte 30 mii de români, am şi romanizat capitala Ardealului. Ceice astfel concep romanizarea oraşelor noastre uită că, marea majoritate a acestei populaţii este flotantă; ea romanizează astăzi străzile Clujului, mâine ale Timişorii şi poimăine ale Orăziei Mari. Camera mobilată şi calitatea de funcţionar sunt legături prea slabe ca să o fixeze şi în viaţa economică a oraşelor, singura reală şi de durată. În realitate, situaţia elementului românesc dela oraşe nu s'a schimbat întru nimic. Învierea noastră politică a sporit doar numericeste populaţia urbană, îndeplinind prin aceasta prima şi cea mai elementară condiţie pentru marea operă de emancipare ce ne aşteaptă.

Lozinca primei emancipări care s'a lansat deodată cu instituirea administraţiei româneşti în Ardeal şi care pentru pătura rurală a adus sistemul arendeii forţate a pământului, la oraşe a fost secundată de

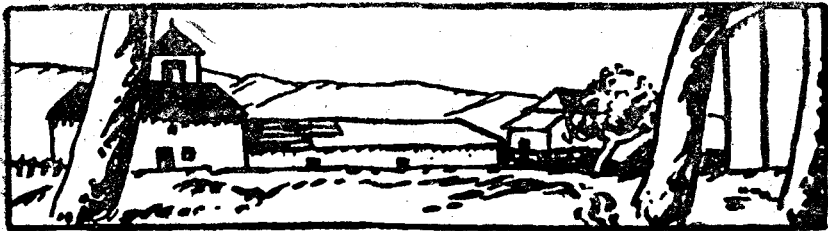
deviza creierii unei clase mijlocii, prin instituirea unui regim economic care urmărea întărirea indivizilor. Rezultatele acestui sistem se cunosc. În loc de a crea o clasă mijlocie — nu tragem la îndoială buna intenție inițială — s'a creiat una suprapusă.

Văzându-se rezultatul acestui sistem s'a recurs la un al doilea expedient: la creierea de instituțiuni economice acordându-le privilegii sub diferite forme. Ideia a fost bună, lumea a înțeles-o și dacă s'ar fi evitat repetarea greșelilor făcute la primul expedient, noua directivă putea să ne apropie mult de scopul urmărit. Dar foloasele materiale gustate de indivizi au clintit morala din punctele ei fixe și au anihilat bunele intențiuni. Foloasele realizate prin adunarea la un loc a micilor capitaluri, în loc să întărească baza economică a posesorilor lor, s'au canalizat tot înspre beneficiarii primului sistem. Din fericire, mersul lucrurilor a fost observat încă la timp și dela răscrucea drumurilor unde se găsesc, aceste instituțiuni își caută o nouă orientare, năzuindu-se prin muncă stăruitoare și concurență liberă să realizeze ceea ce n'au știut face prin privilegii și monopoluri.

Dar mișcarea înjghebărilor bancare mai are și o altă fază. Este aceea a marilor bănci bucureștene, cari au împănăt orașele din Transilvania cu sucursale. Era o vreme, când de penetrațiunea acestui capital am legat foarte mari speranțe. În opinia publică a Transilvaniei își făcuse brazdă adâncă convingerea că, în lipsa capitalului localnic, acest sistem este singurul potrivit de a contrabalansa puterea excesiv de mare a capitalului minoritar și internațional. În penetrațiunea capitalului bucureștean vedeam o largă și reală atașare la comerțul și industria taxată străină, deschizând și elementului românesc din Ardeal porțile unui teren necunoscut.

Așteptările noastre în această direcție ne-au înșelat. Făcând sucursale independente și deci, servind în felul acesta exclusiv interesele capitaliștilor fondatori, ele s'au mărginit la operațiuni mai mult bancare. Găsindu-și o rentabilitate mai sigură în asemenea operațiuni, ele au uitat de misiunea lor adevărată și primordială și au neglijat atașarea în măsură mai largă la capitalul ce face aproape iluzorie stăpânirea românească. Satisfăcându-și trebuințele de rentabilitate, capitalul românesc venit prin penetrație a lăsat în spinarea noastră gârbovită de poveri, întreg balastul economic și — vai! — de atâtea ori și politic, al capitalului comercial și industrial străin. Lăsați la cheremul acestuia, elementul românesc se proletarizează tot mai mult, iar naționalizarea prin persoane — aproape toți politicieni — a capitalului străin se intensifică tot mai mult.

După această vagă descriere a mișcării noastre economice ne întrebăm: unde începe procesul de emancipare economică a celor mulți? În lărgirea câmpului de exploatare al capitalului de aiurea, fie acesta chiar românesc, sau în emanciparea câtorva politicieni de ai noștri, pe cari îi putem număra pe degete? Dar ce importă bunăstarea a unui pumn de români în năvalnica luptă modernă dintre popoare? Durere, — nimic!

Scrisori din Budapesta

Aspecte din viața politice interne. — Echilibristica contelui Bethlen. — Ruperea armistițiului cu opoziția. — O figură interesantă: Hejjas. — Situația guvernului în pragul noului an politic.

Budapesta, Ianuarie 1924.

Actualul regim politic din Ungaria ambiționează să rămână în istorie cu o etichetă pe care singur și-a ales-o: curentul creștin. Pe ungurește: *keresztény kurzus*. Făcându-și un titlu de glorie din înfrângerea dictaturii evreo-comuniste a lui Bela Kuhn, în isgonirea căreia n'a avut însă nici un merit, guvernării de astăzi ai Ungariei se înfațișează ei înșiși drept exponenții ideii național-creștine, ridicată la înălțimea unor principii de guvernământ.

Acțiunea de răsbunare împotriva stăpânirii bolșevice din ajun a întrecut însă cu mult limitele unei restabiliri a valorilor morale. După ororile săvârșite asupra burgheziei de către depravatele „cătane roșii“, a urmat o goană tot atât de sângeroasă împotriva călăilor răpuși. Ideea național-creștină a fost luată repede în exploatare de șarlatani improvizați în oameni politici, de o calitate dubioasă, și restauratorii ordinii normale au transformat opera lor într-o vastă întreprindere de terorizare și corupțiune. Mecanismul vieții publice e tot atât de sdruncinat. Spiritul de aventură, propriu cărmuirilor efemere, nu s'a evaporat cu totul. Starea de provizorat continuă a fi zodia subț care se desfășoară soarta poporului maghiar.

Aparatul administrativ cel vechiu, austro-maghiar, s'a hodorogit cu desăvârșire. Funcționarii, după cum spun glasuri până și în Parlament, au devenit venali, birocrațismul împiedică rezolvirea tuturor chestiunilor de interes obștesc, traficul de influență „a luat proporții balcanice“, — cum se tânguiesc patrioții puritani dela Budapesta...

După încercările de doi ani ale unei lungi serii de diletanți politici, cari n'au reușit să îndrume pornirile mulțimei în direcție constructivă, opinia publică a devenit indiferentă față de spectacolul acesta, prezidat de o complectă lipsă de principii. În astfel de împrejurări a ajuns la cârma țării contele Ștefan Bethlen. Originar din Transilvania, cu rafinate tradiții diplomatice, acest bărbat de stat este de o abilitate

uimitoare în politica internă și externă deopotrivă. El este probabil ultimul reprezentant al „curentului creștin“. În această calitate, protejează toate abuzurile, nerespectarea ordinii legale și chiar atentatele săvârșite în trecutul apropiat. Căci, primul-ministru al Ungariei nu consideră puterea ca un mijloc ci ca un scop, într'o epocă în care se dau lupte acerbe între concepții de viață diametral opuse. Lupta încă nu este terminată în Ungaria și contele Bethlen se mișcă incert în triunghiul reacțiunii conservatoare a doctrinei agrariene și a liberalismului, fără să poată inaugura o stabilitate de guvernământ și să creeze consolidarea râvnită de populația țării.

Contele Bethlen se folosește de ori ce mijloace pentru a se menține la putere. De un an de zile manevrează cu împrumutul extern. Până când se găsea în tovărășie deplină cu „șpărații de rasă“ ai lui Gömbös, împrumutul extern constituia o pacoste pentru țară, de oarece el dădea prilej străinilor să știrbească suveranitatea Ungariei prin tot soiul de controluri. Anul acesta însă, împrumutul extern este prezentat opiniei publice ca o mântuire a situației materiale a țării, amenințată cu prăbușirea. În vederea obținerii acestui împrumut contele Bethlen a reușit să desarmeze atacurile înverșunate ale opoziției. Chiar și „legitimii“ au acceptat armistițiul și-au îmblânzit mijloacele campaniei contra guvernului.

Pe când contele Bethlen făcea naveta între Londra, Paris și Roma, cerea sprijin bănesc dela foștii inamici și rostea discursuri trâmbițând că Ungaria a intrat în normal și în legalitate, acasă, în Ungaria, elementele teroriste, iredentiste, săvârșeau atentate, fără ca autoritățile să fi pedepsit pe vinovați. Cinematografele, brevetele și concesiile industriale, precum și drepturile de trafic și licențele de crășme au fost confiscate prin abuz.

Cuibul de reacțiune este însuș ministerul de interne, unde se guvernează și acum prin ordonanțe secrete. (Un deputat a cerut ca să se depună pe biroul Parlamentului toate ordonanțele liberate de ministrul Rakovsky Iván). Două din trei părți a funcționarilor din Ungaria fac serviciu polițienesc; totuși criminalii autori ai atentatelor nu au fost descoperiți. În schimb la spatele tuturor gazetarilor străini, diplomaților și intelectualilor din statele moștenitoare mișună agenți cari înregistrează orice pas al celui bănuț.

Rezultatul acestei „munci de purificare“ a vieții publice este că actualmente în diversele temnițe din Ungaria se găsesc 803 arestați politici, condamnați la un total de 5400 de ani închisoare, iar în lagărul de internare, care a fost reconstruit dându-i-se un caracter de permanență, își petrec viața foarte mulți oameni, cari nici nu știu până când și pentru ce sunt privați de libertate.

În fruntea aparatului polițienesc se află directorul general al poliției și siguranței de stat, Nadossy Imre. El este omul de încredere al „Ungurilor cari se deșteaptă“, prin urmare instigatorul tuturor actelor criminale din timpul din urmă. Cum autorii atentatelor nu au fost judecați, unii dintre ei au avut imprudența să pună o bombă și la Legația franceză din Budapesta. Amenințând ministrul Franței că va părăsi

Capitala în caz când vinovații nu vor fi pedepsiți, urmărirea a dat un rezultat mulțumitor. Dar seria atentatelor a continuat și cu prilejul sărbătorilor Crăciunului; la Csongrad „ebredisti” din localitate au omorât cu granate de mână două persoane.

Acest din urmă atentat a servit ca motiv opoziției socialisto-liberale să denunțe armistițiul și să declare campania de răsturnare contra guvernului. În Adunarea Națională i s'a făcut un rechizitoriu aspru guvernului, și contele Bethlen a promis că va desființa societatea „Ungurilor cari se deșteaptă” și va interzice funcționarilor publici să figureze ca membri activi ai societăților secrete. Dar nu s'a ținut de promisiune. La congresul general al acestor societăți au fost aleși în consiliul de conducere înalți funcționari de stat, cari sunt tovarășii lui Hejjas Iván. Acesta este sărbătorit ca un semizeu la fiecare întrunire patriotică, deși conform actului de acuzare un procuror a declarat că Hejjas a săvârșit 53 de omoruri. S'a constatat că el a organizat „brigada de pe Pustă”, ca un comandant de armată și și-a numit subcomandanți, dintre cari unul este complice în atentatul dela Csongrad. Dar Hejjas a fost cruțat și nu-i ascultat decât după tratative... diplomatice. Reședința lui din Kecskemét se bucură de o adevărată exteriorialitate. Oamenii lui dispun — conform declarațiilor sale — de arme și munițiuni, distribuite de el.

„Ebredisti” au introdus în mod abil oameni de încredere, afară de Nádossy, care împiedecă orice urmărire a complotiștilor, în administrație și justiție. Un administrator de plasă a fost destituit din post de către ministrul de interne Klebelsberg. Rezultatul s-a prezentat astfel că Klebelsberg a trebuit să demisioneze, iar „solgăbirăul” Förster nici nu s'a clintit. La Curtea de Apel, consilierii Töreký și Szeszták sunt uneltele societăților teroriste, astfel că au fost puși în libertate și deputatul Ulain și tovarășii lui acuzați de înaltă trădare și conspirație contra țării iar crima lor a fost declarată de simplă contravenție.

Opoziția democratică cunoaște bine condițiile ce i s'au pus contelei Bethlen, în schimbul împrumutului. Deputatul Rassay și socialiștii pretind ca Ungaria să urmeze o politică internă care să fie potrivită pentru pregătirea acestei țări de a intra în Mica Înțelegere. Ori aceste condiții sunt: să se legitimeze votul universal, să se curme provizoratul, să se constituie un guvern anti-habsburgic și să se lichideze chestia emigranților. Guvernul deci va trebui să respecte libertățile publice, va trebui să reglementeze societățile secrete și să înfrâne ogorile contra-revoluției.

Deoarece actualul guvern își datorește existența chiar elementelor contrarevoluționare, se naște întrebarea, este contele Bethlen potrivit să creeze consolidarea și să îndrume guvernarea țării spre ogașa normală?

Noul an, care a început, va rezolva poate și provizoratul din Ungaria.

M. RUCĂREANU

GAZETA RIMATĂ

Gerul Bobotezei

*Spun unii, că la Bobotează, — în fiecare an odată, —
Cereasca poartă se deschide și toate tainele-și arată.*

*Strămoșii noștri de pe Tibru, cu preciziunea lor latină,
Destinul și-l citeau ca'n carte în măruntaie de găină.*

*În cursul vremii, de-opotrivă în orice veac, la orice limbă
Superstițioși am fost cu toții, doar superstiția se schimbă.*

*Deci, orișiunde 'n noaptea'ceastă veți instala observatorul,
Puteți să descifrați pe boltă, fără de greș, tot viitorul.*

*Sentimentala școlăriță vă căută cu insistență
În clarul lunii silueta unui maior de intențență.*

*Părintele Agârbiceanu până spre zori va sta de pază,
Pentru virginele-i volume un cititor răsleț să-și vadă.*

*Holteiul trist, fără speranță, purtându-și „spleen”-ul ca pe-o trenă,
Va asculta, — a câtea oară? — acelaș cântec de sirenă.*

*Domnul Maniu, în Bădăcinii pe care-i mistuie Tăcerea,
Zări-va cum se depărtează spre orizont, mereu, Puterea...*

*Speculatorii de valută vedea-vor rubla cât un franc
Și Vaida va vedea în zare un dividend uriaș la Blank...*

*In nesfârșita defilare de semne rele, semne bune,
Ursita-și fulgeră Mesajul și tot programul și-l expune.*

*Sărmanul Honigman, cu groază, pândind întinderea senină
Va fi zdrobit de-o ardtare „fascistă”: sticla cu reșină.*

*In vreme ce regina nopții își va mpleti din raze, salbe,
Zări-va Ciceo Popp mașina de ștampilat coroane albe.*

*Hazliul popa Man, cu gândul la vre-o petrecere păgână
Va revedea Cadrilaterul intruchipat într-o cadână.*

*Tu, călător fără nădejde, vei merge'n trenuri încălzite,
Și vărul Romulus Boilă va face iar export de vite;*

*Iar Sever Dan întrezări-va în revoluția nocturnă
Mergând într'un picior, enormă, în vis, o'vingătoare Urnă.*

*La rândul meu, spre dimineață, mă voi uita și eu un pic,
In capul unchiului Ghiușucă, — dar, vai! nu voi vedea nimic...*

ION TELESCOP
directorul „Observatorului de
astronomie politică.”

INSEMNĂRI

LITERATURA noastră, cași cafenelele în cari se pun la cale speculații asupra valutei, are de suferit o exasperantă invazie a intrușilor de tot soiul. Sărmanul suflet al acestui popor, în cea mai nobilă încarnare a lui: aceea care îndrăznește să infrunte eternitatea, a încăput pe mâini străine. Indivizi cari abia gargarisesc o românească improvizată s'au așezat la postul de îndrumători ai scrisului, editează reviste literare, sunt ocrotitori de noul curent și, — ceea ce e mai interesant, — deschid scriitorilor noștri surzătoare de bușeuri.

În această confuzie de indeletniciri, firește, d. Iacob Rozenthal, cel mai proaspăt îmbogățit de război al tiparului, conduce cea mai răspândită publicație literară iar d. B. Fundoianu dă tonul noulor formule artistice: — „Găina mea este deja cochetă”... Acesta este numai începutul. Ceea ce s'a întâmplat în gazetăria cotidiană, unde nadlerii au năvălit sub pseudonime de voievozi din veacul al paisprezecelea, e pe cale să se întâmple și în literatură. Scriitorii noștri încurajează, printr'o complicitate tacită, această cucerire lentă a negustorilor de hârtie tipărită. Ei nu fac nicio deosebire între revistele cari solicită colaborarea lor. O promiscuitate de bălci prezidează aspectele literaturii contemporane. Toți se regăsesc zălostă în prăvălia de pe strada Să-

rindar, unde spiritul critic e reprezentat de d. Barbu Lăzureanu dela „Uniunea evreilor pământeni” și sentința supremă o dă d. Adolf Herz, cunoscutul autor de reviste pornografice...

Altădată, o revistă literară era o cetățuie deasupra căreia flutura steagul unei credințe, în care se strângeau rândurile unor conștiințe înrudite. Unde sunt vremurile de-atunci?

Felicitări reciproce. — O înduioșătoare scenă intimă s'a petrecut la Cluj, cu grilejul Anului nou. În fruntea unei mici trupe de colindători (din care nu lipse nici d. Romul Boilă, nepotul, nici d. Iuliu Corolianu, unchiul, nici d. Ion Erdélyi, vărul) — d. Alexandru Valda s'a pornit cu sorocoga la d. Iuliu Maniu prezentându-i sincerile sale felicitări. Dl. Iuliu Maniu a profitat însă de ocazie ca să fină un mic și dulce expozeu. Prin urmare modesta sărbătoare familiară a luat proporțiile unei adevărate manifestații politice.

Din nefericire, în toată mascarada aceasta, numai Anul era nou Colinda programatică a dlui Iuliu Maniu e foarte veche. Șeful partidului național a vorbit iarăși despre solidaritatea națională, despre democrația fără șovăire, despre dreptatea socială, amestecând într'un aluat oratoric necopt și nesărat aceleași bilete de plăcintă, banale, indigeste și stereotipe.

Nu știm dacă d. Alexandru Vaida a fost mulțumit de felul cum a decurs solemnitatea urărilor reciproce. În orice caz, trecând cu sorcova mai departe, fostul președinte al Consiliului a înregistrat desigur rezultate mai apreciable la fabrica *Renner* și la banca *Marmorosch-Blank*.

Știți, felicitările de Anul nou coincid într'un chip fericit cu epoca încheierii bilanțurilor. Și ghișeurile celor două generoase instituții de binefacere au răsunat iarăși de glasul puternic al dlui Alexandru Vaida :

— „*Ne dați, ori nu ne dați?*“

Eroul necunoscut: d. Albert Honigman. Un ofițer de rezervă, a cărui vitejie de ieri reiese din curajul anonimului de astăzi, a găsit o caldă ospitalitate în coloanele *Luptei* pentru a tipări acolo un articol necuviincios împotriva „acțiunii de ațâțare“ a dlui Octavian Goga. Nu vom releva, din cuprinsul confuzei proze, niciuna dintre sforțările pretențioase de analiză literară ale acestui defăimător de ocazie. Reținem numai, ca o perlă de vervă polemică, părerea de rău a susnumitului „ofițer de rezervă“ că autorul *Oltului* n'a pierit într'una din luptele de la trecătorilor Carpaților.

Pornind însă de aici, colaboratorul mascal al *Luptei* ar fi putut să ne spună și nouă, în aceleași coloane, în ce luptă s'a distins d. Emil D. Fagure, unde a fost rănit d. Leonard Paukerow, prin ce împrejurări a căzut prizonier la nemși d. Br. Brănișteanu, ce fapte vitejești a făcut d. Iacob Rozenthal, de câte ori a fost decorat pe front d. Braur-Brauer, și, însfârșit unde a căzut d. Albert Honigman, eroul necunoscut!

Așteptăm datele necesare, ca să putem scrie panegiricul acestor martiri, noi, cari spre rușinea noastră am rămas încă în viață.

Semne bune! Am vorbit în dese rânduri în paginile acestei reviste despre îngrijitoarea năvală a străinilor de tot soiul, cari s'au abătut asupra noastră ca asupra unui nou Pământ al făgăduinței, sau, dacă vreți mai simplu: ca asupra unui sat fără câini. Deplorabilă șgură antipatică de musafiri nepoștiți, scurși de pretutindeni, veniți să mărească și mai mult valul pestriț al populației dela orașe, unde noi „stăpânitorii“ țării am rămas demult în minoritate. Împreună cu noi, s'au îngrijorat toți oameni de ispravă, și fiecare se întreabă, care poate fi leacul împotriva acestei stări bolnăvicioase?

Numai **Adevărul** e mulțumit. Lucrul e foarte firesc. Și aici stăpânesc oaspeții. Dar, credeam până acum că bucuria e secretă și discretă. Ne-am înșelat. Un fidel redactor din Ardeal, desigur el însuși decurând venit din Polonia rusească sau din Ucraina, — a desgropat argumentul suprem al bucuriei. Da, trebuie să ne simțim fericiți de năvala străinilor! Este o dovadă strălucită și măgulitoare, că România e o țară bogată și prosperă, o țară de ordine și belșug, o țară primitoare și civilizată.

Mărturisim cu rușine că nu apreciem argumentul și nu suntem deloc mândri de atenția pe care ne-o dau nouă cunoscuții voiajori ai Europei orientale. N'am văzut niciodată vreun plugar bucurându-se de soarecii din hambar, sub cuvânt că prezența lor dovedesc un an rodnic. Și nici nu credem că se poate riposta cuiva, care s'ar plânge de anumite animale parazitare; — „Nu te supăra, te sug ploșnițele, aceasta înseamnă că ai sânge sănătos“.

— „*Mersi, — neică!*“ ar zice onorabilul d. Talpălăță, cunoscutul chiriștigiu din Obor.

Solidaritatea intelectualilor. O nouă revistă și-a făcut apariția la începutul lunii Ianuarie. Ea se intitulează: *Săptămâna muncii intelectuale*, și vrea să determine o solidaritate în rândurile muncitorilor intelectuali.

Faptul că redactarea acestei publicații revine în grija dlui Camil Petrescu, unul dintre cei mai distinși scriitori ai tinerei generații, ar fi o garanție despre seriozitatea îndrăznețului proiect. Ne permitem cu toate acestea unele îndoieli în privința reușitei lui. O mișcare de apropiere în lumea intelectuală, cuprinzând cadre atât de largi: scriitori, farmaciști, literați, profesori, ingineri, carica turiști, și așa mai departe (toate varietățile) cu greu o vedem închegându-se, înainte de a ni se spune prin prisma căror convingeri s'o privim. Numai prin aceea a unor interese de clasă, dându-ni-se ca exemplu organizarea muncitorilor manuali, nu zărim mare lucru. Așteptăm, cu alte cuvinte, afirmarea unui ideal de luptă.

Până atunci, toată simpatia noastră pentru această dezinteresată acțiune riscată.

Partidul național nu mai pertractează. — O afluăm și pe asta. Partidul național, care s'a târguit trei ani de-arândul cu țărăniștii, a tratat la diferite intervale cu d. N. Iorga, era cât pe-aici să se înțeleagă cu liberalii, s'a îmbiat de câteva ori partidului popoului, pentruca să fuzioneze de formă cu orfanii politici ai regretatului Tache Ionescu, — partidul național a fost cuprins în mod subit de un fel de oroare a pertractărilor și declară că nu mai vrea să stea de vorbă cu reprezentanții minorității maghiare din Ardeal. Într'un articol de fond, publicat tocmai în ziua Anului nou, ziarul *România* își fixează atitudinea sa în această chestiune delicată și zice așa:

— „Partidul național n'are nevoie să pertracteze. Partidul național susține

hotărârile dela Alba-Iulia, care resping categoric minorități, și care nu admit creierea unui stat în stat, — dar de altă parte, admit tot ce este uman să admită, pentru ca ele să-și poată păstra și desvolta ființa lor etnică”.

Să lăsăm la o parte felul în care sunt redactate aceste categorice fraze. Stilul și compoziția n'au fost niciodată specialitatea partizanilor dlui Șt. Cicio-Popp, acest Titan al gramaticii române. Ne mărginim la conținutul prețioasei mărturisiri și constatăm că partidul național, — refuzând să cerceteze doleanțele actuale ale unguirilor din Ardeal, — îmbrățișează și astăzi hotărârile dela Alba-Iulia, adică recunoaște și acum „dreptul fiecărui popor (?) din Transilvania, de a se instrui, judeca și administra în limba sa proprie prin indivizi aleși din sânul său”.

Nu știm dacă vorbele și-au pierdut cu desăvârșire, pentru unii oameni, clarul lor înțeles. Cine poate tălmăci principiul enunțat mai sus, altfel decât sub forma unei adevărate autonomii naționale? S'ar părea că mai sunt încă de dat unele lămuriri în această privință. Ne vom osteni deci să le oferim și celor mai grei de cap.

Până atunci, ne bucurăm că șefii partidului național, care în 1918 puneau la cale în Arad, prin reprezentanții contelui Károlyi, o înțelegere cu guvernul din Budapesta, refuză să mai pertracteze. E o indeletnicire care dealtfel nu le-a reușit niciodată.

„Ciocoi vechi și ciocoi noi.” O nouă ediție a romanului lui Nicolaie Filimon, — acest înaintaș al scrisului românesc despre care se cunosc atât de puține amănunte, — va aduce aminte, poate, celor ce cred cu stăruință că literatura noastră începe dela strofele lor încalcite, despre începuturile spinoase ale acestei literaturi. Prefața noiei ediții e scrisă de d. Nicolaie

lorga, care recomandă cartea tinerilor generații de cititori, ca pe „o carte sănătoasă și cinstită“, așa cum „ar fi bine să se scrie și azi.“

Am răsfoit și noi, iarăș, pitoreasca zugrăvire de moravuri din veacul trecut, măsurând mai întâi cu gândul drumul străbătut de-atunci și până astăzi, socotind apoi sporul pe care l'am câștigat umblând. Să lămurească alții motivele pentru cari scriitorii contemporani n'au putut să se dea încă mult așteptatul roman românesc, al cărui model, cu toată bruma pe care a așternut-o vremea, a rămas tot: „Cio-coi vechi și noui“. Să fie de vină societatea noastră în pregătire, a cărei epocă de gestațiune nu s'a terminat încă? Să fie de vină scriitorii inși-și, incercuiți într'un limitat ego-centrism? Frământările vieții din jurul nostru sunt lipsite de interes, ori literatură în care ne ogindim n'a trecut încă de faza lirică?

Acestea sunt întrebări la cari d. Mihail Dragomirescu nu va întârzia, desigur, să răspundă cândva. Până atunci, romanul lui Nicolae Filimon rămâne încă șiacum un punct de plecare, față de care nu putem afișă numai un interes istoric. Viguroasa povestire trezește regrete pentru lipsa unui roman-cier al societății românești de astăzi.

O expoziție de pictură. — O expoziție de pictură asupra căreia in-

drăsnim să atragem și noi atenția publicului din București este aceea a dlui N. Dărăscu, unul dintre cei mai bine înzestrați dintre pictorii noștri. Stăpân pe un dar surprinzător al culoarei, scoțând la iveală cu măiestrie farmecul unei palete generoase, pictorul Dărăscu face parte dintre puținii noștri artiști cari au împlinit făgăduielile îndrăznețelor începuturi. Temperamentul său neastâmpărat a câștigat în amploare, puterea sa de evocare a a sporit în intensitate, și cu uimitoarele sale calități evocatoare, Dărăscu se înfățișează astăzi în plină vigoare a talentului său.

Vechii săi prietini găsesc confirmarea unei increderi îndreptățite. Nouii săi admiratori nu-l vor prețui mai puțin.

Cărți și reviste. Au apărut: *Ioan Istrate, O nouă credință: Conservarea națională*, Cluj, institutul „Ardealul“ prețul 20 lei.

Ștefan Bossie, Funcționarul și Ollgarhia, Craiova, societatea „Ramuri“, prețul 20 lei.

I. Nisipeanu, Știința pentru copii R. Vâlcea, prețul 8 lei.

— *Grafica română*, Anul I, Numărul 12, pe luna Decembrie 1923.

Cosinzeana, Anul VII, Numărul 24, număr de Crăciun.